

DUŠAN MIKLJA

NEW YORK,
БЕОГРАД

■ Laguna ■

Copyright © 2008 by Dušan Miklja

Copyright © 2008 ovog izdanja LAGUNA

*Ovaj roman za svoje postojanje
u velikoj meri duguje mojoj kćerki Jeleni,
čija su pisma poslužila kao dragocena građa
za jedan od glavnih likova.*

*Beograd
Kraj marta 1999. godine*

JELENA

Nije to bio najbolji dan za putovanje. Naročito za putovanje preko okeana. Za rastanak koji ne obećava ponovno viđenje u bliskoj budućnosti. Među ionako brižne putnike još veću pometnju unosili su glasovi o tome da će već prvoga dana bombardovanja biti srušeni mostovi preko Dunava, te autobusi neće moći da stignu ni do granice, a kamoli do Budimpešte. Dok smo slušali kako se tmurni nagoveštaji mešaju sa zlokobnim zavijanjem sirena, počeli smo pomalo i sami da ličimo na zbrku oko sebe.

Bili smo neprirodno veseli. Previše glasni. Preterano razgovorljivi. Činili smo, drugim rečima, sve što je trebalo da stvori utisak kako nismo ni zabrinuti ni potišteni. Bilo je to možda i sasvim svesno lukavstvo, da nam pomogne da rastanak lakše prebrodimo. I tako smo neumorno brbljali, upadali jedni drugima u reč, ne mareći nimalo o čemu se govori. Kao da smo blebetanjem bez smisla i značaja

nastojali da odložimo sasvim izvestan rastanak, pomerali smo ga sve više u neodređene, bolje reći izvitoperene prostorne i vremenske koordinate. Jedno sasvim određeno putovanje utapalo se tako u bezobličnu magmu koju smo poput maltera lepili na već podignute bedeme samoobmane. Ljudi okupljeni oko autobusa sa upaljenim motorima podsećali su otud na glumce, ili možda tek statiste predstave, za koju je crkva svetog Marka što se nazirala kroz krošnje Tašmajdanskog parka služila kao pomalo patetična ali veličanstvena scenografija.

Moj brat Stevan jedini je uspevao da uspostavi ravnotežu između celishodnosti laži i nepodnošljivosti pretvaranja. Donosio je neverovatne količine viršli, zatim sladoleda, pa kako se čekanje oteglilo, sendviča, sve dok, braneći se od nutkanja, nisam zavapila:

- Šta vam je, bre, ljudi!?! Ne putujem u Somaliju.
- Samo se ti dobro najedi – bodri me majka. – Ko zna kad ćeš stići u Budimpeštu.
- Pusti dete – kaže otac. – Valjda i sama zna da li je gladna ili nije.
- Pazi sad ovo, „dete“ – šali se Stevan. – Tijana je, znači – pokazuje rukom na mlađu sestru – tek beba.
- Naravno da je dete – buni se otac. – Nećeš valjda reći da je u dvadeset i petoj godini žena.
- Znaš li ti, čale, kad već pominjemo Somaliju – ne predaje se Stevan – da u Africi u njenim godinama već imaju unučiće?
- Ali nismo u Africi.
- Strpi se malo. Ako i nismo, bićemo, uskoro.

* * *

Pokušala sam kasnije da se setim svih tih trenutaka. Prisiljavala sebe na to. Ništa nije vredelo – celina je uvek izmicala, i to veće javljalo se samo u fragmentima. Nalik krhotinama razbijene vaze koju je teško ponovo slepiti. Znam samo da smo se svaki čas fotografisali. Uvek nasmejani, naravno.

Mada bi se moglo pomisliti da smo svim tim silnim radnjama hteli da ubijemo vreme, želja nam je samo bila da ga – tako razdrobljenog – što lakše podnesemo. Svi ti mali trikovi nisu nam, nažalost, pomogli da zaustavimo neumitno otkucavanje časovnika.

Znali smo da vozač svakoga trenutka može da pozove putnike u autobus. Običan pritisak na sirenu bio je dovoljan da prekine naizgled razdragano časkanje.

Očekivali smo taj trenutak sa strepnjom, ali i sa nekom vrstom istočnjačke pomirenosti, mirenja sa sudbinom. Pomislila sam tada da greše oni koji i sastanke i rastanke opisuju samo kao ljupko proticanje vremena. Ono se, naprotiv, dok smo čekali da autobus krene, nadnosilo nad nama kao mračna gromada koja je pretila da nas sve smrvi: i one koji su odlazili i one koji su ih ispraćali.

Nisu svi jednako podnosili čekanje. Sećam se mladića koji je nestrpljivo izvirivao iz autobusa i svaki čas pitao:

- Hoćemo li, majstore?

Vozač mu je ravnodušnim glasom odgovorio da ni sam ne zna.

– Zašto?

– Zato što vozim autobus, a ne amfibiju.

Kada se mladić požalio da ne razume šta hoće time da kaže, vozač je, birajući brojeve na mobilnom, razdraženo upitao:

– Kako ćemo da pređemo reku ako su mostovi srušeni?

Zaista se čulo zlokobno zavijanje sirena, najpre iz daljine, a potom sasvim blizu, nepodnošljivo glasno. U zamračenom gradu svetlucale su jedino cigarete.

Majka me opominje da se javim čim stignem. Da ne brine.

– Nemoj da joj malerišeš. – Stevan se ponovo umešao, na svoj način. – Pa još nije ni krenula!

Otac me, takođe brižnim glasom, podučava da na aerodromu u Budimpešti postoje dva terminala. Da čim autobus stigne, odmah krenem prema onom za prekookeanske letove.

– Ne, nego prema onom za Debeljaču – šali se opet Stevan.

– Stevane! – opominje ga majka.

Stevan se ne osvrće na prekore. Pita se, kaže, kako ću da se obavestim o terminalu kada se na aerodromu govori jedino mađarski – jedini jezik na svetu u kome nema nijedne prepoznatljive reči.

Usiljeno se smeškam. Neuverljivo im kažem da ne brinu.

– Snaći ću se već nekako.

Svetlo se nakratko opet vraća. Iz obližnjeg kafića čuje se sentimentalna muzika. Čujem kako se otac ispod glasa raspituje kod majke koliko mi je dala.

– Sve do poslednje marke – kaže ona.

Svetlo se ponovo gasi. Sreća moja da ne vide kako mi se knedla penje prema grlu. Okrećem se i hitro brišem suze.

Otac za to vreme dugo petlja po unutrašnjem džepu kaputa. Kao da ruku zavlači u samu postavu. Onda prilazi nesigurnim koracima. Nespretno mi trpa u ranac nekoliko poslednjih preostalih novčanica. Da nas Stevan ne zasmehava mislim da bih naglas ridala.

– Čale, bre! Daj joj pare normalno, da svi vide. Šta joj guraš u ranac kao da je harmonikaš!

Mlađa sestra Tijana, kao po dogovoru, odmah se uključuje u zavatlavanje. Pruža dlan pa malo u šali malo u zbilji kaže:

– Udelite nešto i onima koji ostaju.

– Hajde, sram te bilo – prekoreva je majka. – Devojka ide na kraj sveta. Valjda je njoj potrebnije.

Tijana duboko uzdiše.

– Bogami ću, ako sukob generacija potraje, i ja uskoro za tobom.

– Ma čim se snađem – tešim sve odreda – svi ćete doći. Pod uslovom, naravno, da ne izgubim avionsku vezu sa Budimpeštom.

Gledam na sat. Kazaljke se ne miču. Prinosim cifarnik uhu.

– Vidi, boga ti. Mora da sam ga urekla, čim je prestao da kuca.

Dok otac drhtavom rukom skida svoj sat, Stevan se tobože protivi:

– Nije Jelena božićna jelka da je kitite poklonima.

Kao da smo izgubili snagu da se pretvaramo, više se i ne smejemo. Prvi put me nije stid da pred majkom i ocem pripalim cigaretu.

– Kad očekuješ da će ti se Tića pridružiti? – pita otac iznebuha.

– Čim dobije papire.

– A kad će to biti?

– Ko će to znati? Procedura je započela, ali teče sporije jer je ured za vize premešten u Beč. Čak i da ima sva potrebna dokumenta ne bi mogao da putuje jer mu vojne vlasti ne bi to dozvolile.

Čujem kako me sa Stevanovog ramena doziva njegova ćerkica.

– Jeco! Jeco!

– Šta je, zlato? – pitam razneženo.

– Hoćeš da dođeš na moj rođendan?

– Kad je to?

– U nedelju.

– Naravno da ću da dođem – nesigurno obećavam.

– Sigurno?

– Sigurno – kažem plačnim glasom.

Prvi put te večeri strahujem da ću presvisnuti. Zašto ovaj prokleti autobus već jednom ne krene? Kao da čita misli, šofer bez najave pali motor. Proturivši glavu kroz prozor više:

– Polazimo!

– Trenutak samo – moli Tijana.

Pošto nas je sve postrojila za slikanje, kaže:

– Šta ste se umusili? Hoću da vidim smešak.

Usplahireno se opraštam od svih zajedno i od svakog ponaosob. Grlimo se grčevito kao rvači grčko-rimskog stila, tapšemo se po leđima kao trapavi medvedi, mrmljamo reči bez smisla ili samo mumlamo. Kao da dopiru iz velike daljine, čujem pozive šofera i nervozno trubljenje. Svi ostali putnici već su u autobusu. Utrčavam, kao i uvek, poslednja, preskačući noge putnika. Ulažem natčovečanske napore da se još jednom kroz prozor iskežim. Pošto su mi oči već vlažne, vidim kao kroz maglu kako mi moji mašu. Čekam samo da autobus zamakne za ugao pa da zaridam. I da ridam sve do Budimpešte.

OTAC

Te večeri smo jedno drugom neprestano dokazivali međusobnu privrženost. Kada je Jelena, oslušnuvši ručni časovnik, zaključila da je stao, zato što se istrošila baterija ili iz nekog drugog razloga, odmah sam skinuo svoj sat i stavio joj ga na ruku. Da je zatražila da joj donesemo sladoled iz *Pelivana*, doneli bismo joj sladoled iz *Pelivana*. Da je rekla „popnite se na drvo“, popeli bismo se na drvo.

Nismo, ipak, uspevali sebe da prevarimo. Niti smo mogli da izbegnemo da tu poslednju preostalu dragocenu zalihu vremena uoči polaska autobusa potrošimo na preispitivanja. Svako ponaosob je tražio objašnjenje zbog čega je Jelena uopšte krenula na tako dalek put. Zbog čega se rastajemo? Zbog čega zajedno ne delimo sudbinu, ma kakva bila?

Pitanja su, naravno, bila uzaludna. Još gore, zakasnela. Nisu čak bila ni utešna, jednostavno zbog toga što na njih nismo imali odgovor.

Kada su te večeri sirene konačno prestale da zavijaju, vozač je upravo telefonirao. Nije morao da nam kaže šta je čuo jer smo već i po izrazu njegovog lica znali da mostovi nisu srušeni. Da će morati da krene iste večeri, jer ko zna kada će za to opet imati priliku.

Bio sam sasvim siguran da će Jelena poslednja ući u autobus. Da će čak i tada otezati, sve dok joj vozač ne zapreti da će krenuti bez nje. Dok je autobus polazio a mi kraj njega trčali kao sumanuti, poslednje što smo videli bilo je njeno nasmejano lice. Kasnije nam je priznala da je plakala sve do Budimpešte, kako samo ona zna, uporno i temeljno.

A mi? Najpre smo dugo mahali, čak i kada je autobus sasvim zamakao i više se nije video. Zatim smo stajali kao ukopani i kada su se svi drugi razišli. Ne znam koliko smo dugo tako bili nepokretni, kao hipnotisani. Kada smo se malo sabrali, krenuli smo prema automobilu. U mraku svuda oko nas jedino se iznad krošanja mutno videla crkva svetog Marka. Čak i ona više kao kulisa koju su posle predstave radnici zaboravili da uklone.

Ćutke smo koračali prema kolima. Isto tako nemo smo posedali na sedišta.

Sve do kuće niko nije glasa od sebe pustio. Slušali smo odsutno brujanje motora znajući da će, ako iko izusti makar samo jednu reč, iz nas provaliti okean očajanja. Sve što nam se te večeri u grudima nataložilo. Samo jedna suza bila je dovoljna da se, kao kad se sruši brana, svi od plača podavimo. Ćutali smo, otuda, zastrašeni otkrićem da – baš kao što se i voda na niskim temperaturama pretvara u led

– i tuga ima svoja agregatna stanja. Da kao svaka druga materija takođe može biti zgusnuta.

Moralo je da prođe više sati da se – otopljena – ponovo vrati blagotvornim, isceljujućim suzama. Do tada smo već stigli do Ulice braće Jugovića. Povukli smo se svako u svoj kutak, nemajući snage da jedni druge gledamo u oči.

*Njujork
Mart 1999. godine*

KATARINA I DŽON

Na posao u Bruklin dolazim metroom sa Menhetna. Najpre sam se ustezala da putujem podzemnom železnicom. Uistinu plašila. Ali sam se s vremenom navikla. Nema bržeg prevoza, sviđalo se to nekom ili ne.

U rano jutro putnici su obično pospani. Zbog toga ili dremaju ili kunjaju. Tuga jedna. Ništa veseliji prizor nije ni na stanicama na kojima ih voz izbljuje. I zato, kada je sunčano a ja ustanem na vreme, radije se vozim autobusom. Mada se, istinu govoreći, to retko podudara. Ostaje tako nedelja. Valjda i jedini dan kada se, bez žurbe, šetam mostom. Rado to činim, zbog toga što u njegove masivne betonske stubove imam poverenje. Ali i zato što je šetalište za pešake presvučeno daskama, koje su nekako prisnije od asfalta. Pošto je u Njujorku sve od betona i čelika, drvo me podseća na rodni kraj.

Prija mi i to što je na mostu nedeljom mnogo ljudi, sa psima ili bez njih. Ponekad cele porodice sa decom, zama-zanom sladoledom. Najlepši pogled na Menhetn pruža se sa bruklinske strane. Sa druge obale, višespratnice preko puta najviše liče na džinovsku sivu krastu. Dobro de, ako to zvuči prihvatljivije – na betonski gejzir koji šiklja u nebo. Dok koračam preko dasaka koje škripe i cvile, setim se ponekad uklete sudbine graditelja mosta. Glavni konstruktor je umro od gangrene koju je zaradio na gradilištu. Nasledio ga je sin, koji je takođe ozbiljno oboleo. Nastojim da na to ne mislim. Kako bih preživela kad bih sve živo žalila?

Prostorije banke u kojoj radim liče na kutijice, odeljene jedne od drugih istim pregradnim kartonskim zidovima. U sobici-kutijici su dva kancelarijska stola sa telefonima i kompjuterima. Ništa više od toga. Čak ni obična vaza sa cvećem. To je valjda ono što se ovde opisuje kao racionalno uređen prostor. Što se mene tiče, samo radni prostor bez duše.

Moj kolega Džon neprestano gleda u monitor. S vremena na vreme preko volje nešto otkuca. Na neki način i sam liči na stvar. Ne sasvim mrtvu, doduše. Više robotizovanu, recimo. Ja sebe uveravam da sam živa tako što svaki čas ustajem da natočim kafu iz automata. Ako nas nadziru, a sigurna sam u to, lako mogu da zamislim kako me neki šef u svojoj nešto većoj kutijici posmatra na ekranu. Hoću da kažem kako me to ne bi iznenadilo. Živimo, najzad, u Orvelovskom svetu, zar ne? Opet, ne mogu da se žalim da me je iko zbog kafe prekorio. Zbog čega su, na kraju kraje-

va, postavili te jebene automatske ako ne misle da ih koriste? Danas sam, uostalom, toliko umorna i pospana da bez kafe ne bih preživela. A ionako mi je svejedno.

Dok iz kesice sipam šećer u šolju i mešam kafu plastičnom kašičicom, osećam kako me Džon posmatra. To me donekle čudi, pošto inače non-stop pilji u taj prokleti monitor.

– Kao da si na posao došla pravo iz rudnika.

– Gore od toga – kažem.

– Šta može da bude gore od toga?

Kažem mu da se ne pravi lud. Dobro zna da radim na tri mesta. Čim završim posao u banci, trčim u kafić *Kod Anđela*. Ako me posle služenja gostiju još drže noge, uzmem i poneki dolar pospremajući okolne ofise.

– Ne razumem zbog čega toliko radiš.

Kad god to čujem, dođe mi da poludim.

– Naravno da ne razumeš – kažem ljutito. – Vi se ovde rađate sa svim potrebnim papirima. Čim otvorite oči, imate isprave koje važe za ceo svet. Briga vas da li ćete dobiti državljanstvo Filipina ili vizu za Burundi. Mi, vidiš, samo da izađemo iz zemlje moramo da pribavimo toliko potvrda i uverenja da ih dovozimo u kolicima.

– Još uvek ne razumem kakve to veze ima sa tvoja tri posla.

– Samo polako – obuzdavam se da ne pobesnim. – Upravo o tome i govorim. Pošto i ja pripadam onom većem delu čovečanstva koji nije povlašćen samim rođenjem, moram za pišljivu dozvolu za rad da provedem ovde pet godina. Znaš li šta to znači?

Džon ćuti.

Unosim mu se u lice.

– Tako lepo, kao debil, vrtiš glavom da zaključujem da ne znaš. E pa ja ću ti reći: prvo se namučiš kô sam đavo da uđeš u zemlju, a potom, kada si već unutra, ne daju ti da izađeš. Punih pet godina! Da se ne pomeriš. Da ne mrdneš preko granice čak ni kada ti jave kako su ti kod kuće najbliži oboleli. Kako ti je otac na samrti.

– To su samo propisi.

– Nisu to nikakvi propisi, nego priručnici za mučenje.

Dok to govorim ljutim se što se bez potrebe uzbuđujem. Kako mogu da dopustim da me izvede iz takta?

– Ne možeš ti ni da zamisliš kroz šta sam sve prošla – čujem sad sebe kako govorim već neprilično glasno. – Prošla sam kroz pakao! Eto kroz šta sam prošla. Kad god neko pozvoni, sva se skupim, kao mišić. Mislim da je pred vratima neko iz Imigracionog. Kad dobijem poštu, prepadnem se da u njoj nije nalog za proterivanje. O telefonu da i ne pričam. Smrznem se od straha kad ga čujem.

Džon me sada sluša s većom pažnjom. Trudi se čak da svom licu da izraz saosećanja, ali je meni jasno da nema pojma o čemu govorim. Zvonjava telefona zbog toga za oboje dolazi kao poručena.

Pokrivši šakom mikrofona, Džon kaže da me traži neki klijent.

Poručujem da ga otkaçi.

– Šta da mu kažem?

– Kaži šta god hoćeš. Da nisam tu. Da sam slomila nogu. Da sam otputovala u Šri Lanku.

– Kad se vraćaš?

– Za jedno petnaest godina.

Sklonivši šaku sa mikrofona Džon ljubazno poručuje:

– Gospođica je kod direktora. Pokušajte kasnije.

Ćutimo neko vreme. Ne sklanjajući pogled s monitora, on više zaključuje nego što pita:

– Danas nisi u najboljem raspoloženju.

– Da je samo danas. Da ti pravo kažem, sve mi se smučilo.

Ne znam koji mi je đavo da se ispovedam tom moronu, ali ne mogu da se zaustavim:

– Nemam više snage da se pretvaram. Da se smeškam strankama. Da ljubazno odgovaram na njihova idiotska pitanja. Neću više da radim na crno. Da strepim od agenata Imigracionog ureda. Čekam na papire.

Na kraju prevlačim bridom šake preko grla:

– Dovde mi je došlo.

Toliko sam se na kraju ražalostila nad samom sobom da ridajući padam Džonu u naručje.

– Ne mogu više – šmrčem kao šiparica.

Džon se smeteno osvrće oko sebe. Govori mi da se smirim. Da nismo sami.

Stidim se pomalo zbog ganutljive, maltene kičerajske scene koju sam priredila, ali sam se sита isplakala, pa mi je sada mnogo lakše

Džon me smiruje. Ponavlja po ko zna koji put da će se sve srediti.

– Kad si već toliko čekala, možeš i tih preostalih nekoliko meseci.

– A ne! – skačem sa stolice. – To nikako.
Nagnem se i u poverenju kažem da će se Anđelo postarati za papire.

Sad se Džon uznemirio.

– Koji Anđelo? – pita uplašeno. – Mafijaš kod koga radiš u kafiću?

Potvrдно klimam glavom.

– Ne bih ti savetovao – kaže ozbiljnim, gotovo patetičnim glasom. – Ako te uhvate, proteraće te.

– Ne brini ti ništa – poručujem samouvereno. – Nisam prva kojoj je Anđelo pomogao.

Džon se iznenada lupi šakom po čelu.

– Umalo da zaboravim. Taj te je upravo i zvao.

Primećujem da u toj meri ne podnosi Anđela da ne želi ni ime da mu pominje. Interesuje me, ipak, šta je poručio.

– Samo to da je sve sređeno. Nije, naravno, propustio da posebno naglasi da spremiš novac.

Podražavajući Džona i sama se lupam šakom po čelu.

– I ja sam nešto zaboravila.

– Šta to?

– Pre neki dan te je tražio pukovnik Ficpatrik.

Džon se i doslovno skameni od straha.

– Šta je hteo?

– Ništa posebno – kažem ravnodušno. – Znaš već njegove kratke, reske poruke koje prašte kao komande. Zato se svaki put kad se čujem s njim osećam kao redov koji može da odgovara samo – *Yes, sir. No, sir!*

– Možeš misliti kako je tek meni – vajka se Džon.

– Ne razumem čega se toliko plašiš – kažem dobrodušno.

– Ne znaš ti njega. Kad nešto naumi, ništa ga ne može odvratiti.

Džonovi odgovori mi zvuče zagonetno. Zato hoću da mi objasni šta je loše u tome.

– Loše je to što svoje vojne doktrine isprobava na meni.

– Kako to, majke ti? – ne skrivam ljubopitljivost.

Džon mi snuđeno poverava da je pukovnik odlučio da ga oženi. Neće se, kaže, smiriti sve dok ga ne privede oltaru.

Primećujem da u tome nema ničeg neobičnog.

– Otac ti je. Prirodno je da želi da se oženiš. Da dobiješ decu, a on naslednike.

Džon me gleda u neverici. Vrti glavom. Pita je l' ja to ozbiljno govorim.

– Najozbiljnije.

– Pa šta ti misliš, zbog čega sam pobegao iz Oklahome? – teatralno maše rukama.

– Pojma nemam.

– Da izbegnem ženidbu. Da skinem pukovnika s vrata.

Sa bezazlenim izrazom lica, pitam šta je tako strašno oženiti se. Koristim njegovu potpunu, beznadežnu zbuñenost da ga iznenada šćepam ispod pojasa. Olabavivši malo stisak, kažem obešenjački:

– Šta bi meni kao mladi falilo?

– Ti si stvarno otkaćena – muca on, oduzet od zaprepašćenja.

– Pusti sad to.

Sedam tako da se vide obnažene butine. Pitam još jednom, sasvim ozbiljno:

– Šta meni fali?

– Nije stvar u tome.

– U čemu onda, majke ti?

Džon ćuti. Pošto ga uporno gledam u oči, istiskuje neka-ko iz sebe priznanje, kao iz ispražnjene tube.

– Više mi odgovara druga vrsta lepote.

Najpre ne shvatam.

– Šta hoćeš da kažeš? – pitam uvređeno. – Da sam ja neka rugoba?

– Taman posla.

Dok ga u nedoumici gledam, primiče se sasvim blizu. Kako se pokazalo, samo da bi mogao da mi na uvo proša-puće reči koje ne može glasno da izgovori.

– Nikad to ne bih pomislila – ne krijem da sam iznena-đena. –Što se mene tiče, deluješ sasvim muški.

Džon se zbunjeno smeška.

Guram ga blago od sebe, ne zbog toga što mi je na prečac postao nesimpatičan, već da ga bolje osmotrim.

– Pitala sam se, doduše – kažem posle kratkog oklevanja – kako je moguće da mi se nikada ne udvaraš...

Džon sleže ramenima.

Dižem u očajanju ruke prema nebu, onako kako to čine stanovnici sušnih predela kad prizivaju kišu ili traže neku drugu milost.

– Da mi je, Bože, da se makar malo osetim kao žensko.

– Ko ti brani da se tako osećaš?

– Kako ko mi brani – ponovo me obuzima želja da se svađam. – Ako izuzmem vas koji ste, kako si malopre rekao, skloniji drugoj vrsti lepote, ako izuzmem paćenike koji ne

dižu glavu od posla, ako, najzad, izuzmem one koji bi kao nešto pokušali, ali se plaše da će ako pogledaju žensku zaglaviti u zatvoru, ko ostaje? Nekoliko manijaka? Kandidati za predsednika? Bil Klinton?

Telefoni kao da su pomahnitali. Pokrivši šakom mikrofon, pitam Džona da li je tu za pukovnika. Videći ga kako panično odmahuje glavom prihvatam vezu.

– *No, sir. Yes, sir...*

Ne krijući olakšanje što je slušalica spuštена, Džon se interesuje šta je pukovnik hteo.

– Uobičajeni redosled. Kao na prozivci. Da li si tu? Znam li gde si? Kako ti je na poslu, ako si još uvek na istom poslu? Ono, najzad, što neprestano ponavlja: imam li ideju kad ćeš da se ženiš?

– Nije te valjda i to pitao?!

– Nego šta je. Uvek to pita.

Džon neko vreme ćuti. Kao da o nečemu napregnuto razmišlja. Zatim iznenada, kao da je upravo tog trenutka doživeo prosvetljenje, ozareno kaže:

– Čekaj! Čekaj! Pala mi je na um genijalna ideja.

Pošto od uzbuđenja jedva izgovara reči, kažem mu da se smiri. Ništa ga ne razumem.

– Što se nas dvoje ne bismo venčali?

E, onda sam se ja zabezknula.

Otkud je naprasno primetio da sam žensko? Zar nije samo pre nekoliko trenutaka tvrdio kako više voli „drugu vrstu lepote“?

Džon privlači stolicu sasvim blizu.

– Slušaj me pažljivo. Tebi su potrebni papiri da bi dobila dozvolu za rad i državljanstvo. Kako ćeš, dakle, doći do papira?

Kažem neodlučno da će sve to Anđelo da sredi.

Ne dopušta mi da izgovorim rečenicu do kraja.

– Pusti sad tog mafijaša. Ja ti nudim da do svih potrebnih dokumenata dođeš sasvim legalno. Bez centa naknade.

– Kako? – pitam u neverici.

Džon poučno diže kažiprst.

– Dovoljno je da se udaš za mene. Čim to učiniš, stičeš pravo na državljanstvo.

– Zbog čega bi to učinio?

– Da bi me pukovnik konačno ostavio na miru.

Još uvek nepoverljivo, kao da govorim sama za sebe, ređam premise, samo da bih iz njih izvlačila zaključke:

– To bi, znači, bio samo fol brak. Za vlasti i za tvog oca.

Džon ćutke klima glavom.

– A u stvari – primećujem ozareno – i ti i ja bismo bili slobodni da idemo svako na svoju stranu.

– Upravo tako – potvrđuje Džon, zadovoljan što sam najzad shvatila.

– Ko bi rekao – kažem pola u šali pola u zbilji – da će takav kreten smisliti nešto toliko pametno?!

Džon sramežljivo ćuti.

– Da znaš da si pravi genije. Mislim to sasvim iskreno.

Džon ponovo podiže kažiprst. Kaže da je zaboravio još jednu pogodnost.

– Kakvu?

– Preselićeš se u moj stan.

Cičim od sreće. Mislim da je za jedan dan previše dobrih vesti.

– Čekaj. Čekaj – stišava me. – Pošto ćemo biti u fiktivnom braku, plaćaćemo stan po pola.

Mada znam da je u Njujorku sasvim uobičajeno da mladi ljudi dele stan i troškove, primetno sam razočarana. Kažem zbog toga da je pravi okrutni, koristoljubivi kapitalista.

Džon za to vreme izvlači šampanjac iz fioke.

– Pa, hoćemo li da proslavimo veridbu?

Dok nazdravljamo kartonskim čašama, čujemo opet zvuk telefona.

– Ko je sad ovo? – negoduje Džon. Pruža mi slušalicu:

– Za tebe. Anđelo.

– Pitaj šta hoće.

Džon pažljivo sluša.

– Podseća te da pripremiš novac za papire.

– Reci mu da se nosi. Da mi papiri više ne trebaju.

Džon se zadovoljno smeška. Pošto je pokrio mikrofonskom šaku, šapuće jedva čujnim glasom: – Kaže da ne može da veruje. Da ponoviš šta si rekla.

– Da ponovim? – pitam prkosno. Sklonim Džonovu šaku s mikrofona pa vičem iz sveg glasa: – Pa dobro, ponoviću. Nek se nosi!

Džon za svaki slučaj i sam veoma glasno ponavlja da se nosi.

Prilazim Džonu, skakućući kao veverica. Ljubim ga u obraz. Kažem mu da sam zadivljena.

– Kako si mu samo odbrusio! Da znaš da sam ponosna na tebe. Prava si muškarčina.

Njujork
Mart 1999. godine

MARIJA

Kada sam prispela u Njujork, mislila sam da ću poludeti od sirena hitne pomoći, policije i vatrogasaca. Mada sam se s vremenom na njih navikla, još uvek se uznemirim kada ih čujem. Ako po tome nisam postala prava Njujorčanka, po neredu u stanu i svuda razbacanim novinama svakako jesam. Pitam se, uostalom, kome je namenjeno nedeljno izdanje *Njujork tajmsa*. Dizačima tegova? Što se mene tiče, dok list ne razložim na sastavne delove ne mogu da se snađem. I u ovima, odvojenim od oglasa i svakojakog đubreta, lutam kao u lavirintu. Zato nije čudo što posle toliko listanja delujem bezvoljno i iznureno. Što sam jutros sebe u ogledalu jedva prepoznala. Mada, kad malo trezvenije razmislim, to nije samo od novina. Pre će biti da je od neprestanog čekanja da se moji jave. Postala sam stvarno neurotična.

– Šta je sad ovo? – Samo što sam se skljojkala u naslonjaču vidim radnika na skeli kako blene kroz prozor. I to naopačke, okačen nogama o metalnu cev. Mada me je prizor oraspoložio, neću da pomisli da može tek tako da mi zaviruje u stan. Zato navučem zavese.

– Lud grad – kažem sebi.

Dok zatvaram prozor, oglašava se telefon, zvukom jednako reskim kao kola hitne pomoći. Grabim slušalicu kao da će mi pobeći.

Slušam kako mama popuje da se retko javljam. Da zane-marujem roditelje.

Mada sam duboko uzdahnula i u sebi odbrojala do pet, glas mi ipak zvuči pomalo nervozno.

– Kako možeš tako nešto i da pomisliš? – pitam. – Zar baš uvek moramo da trošimo snagu na gluposti?

Primećujem da me ne sluša. Tera svoje. Prekidam je usred priče:

– Naravno da vas nisam zaboravila – uveravam je.

Pa zašto onda ne dolazim?

– Milion puta sam već objasnila – ako samo mrdnem odavde, makar na dva-tri dana, propada sav moj trud. Svih pet godina mogu da bacim u vodu. Kao da ih nije ni bilo.

– Šta ako propadne? – kaže majka. – Što se, na kraju krajeva, ne bi vratila?

Takvo rasuđivanje me uvek zapanji. Nervozno dobujem prstima po stočiću na kome je telefon. Prikupljam snagu pre nego što odgovorim.

– Ne znaš zašto?

Opet duboko uzdahnnem.

– Zbog toga – govorim tobože smirenim glasom – što ovdašnji propisi iziskuju da lice koje traži dozvolu za rad i boravak ne sme da napusti Ameriku pet godina. – Ne znam više, stvarno, i sasvim sam obeshrabrena zbog toga – na kom jeziku da joj to ponovim?

Veza se iznenada prekida. Uzaludno ponavljam „alo, alo“. Drmusam slušalicu. Potom je ljutito treskam, kao da je ona kriva zbog prekida veze. Nervozno palim cigaretu, kao i uvek u takvim situacijama. Šetam brzim koracima od zida do zida, kao zver u kavezu. Mora da postoji neki đavo, kažem sebi, ako se to dešava kad god jedni drugima poručimo nešto neprijatno.

Gasim cigaretu, da bih odmah pripalila novu. Sve donekadavno sam mislila da su pucanju podložne samo neke krute stvari: šperploča, na primer. Kad odjednom: pucaju veze! Pucaju ljudi! Jedno malo *kvrc* i nema te više.

Čujem spolja zvuke hitne pomoći, zvuče kao jauci. Opet je neko pukao, kažem rezignirano.

Ponovo zvrji telefon. Bacam se na aparat kao na divljač koja pokušava da utekne.

– Mama?

Nije mama, zaključujem razočarano. Agencija *Glob*?

Pokušavam da u bujici reči razaberem neki smisao.

– Nisam vas baš najbolje razumela. Vaš kompjuter je, kažete, izračunao da sam upravo ja idealna osoba da provedem nezaboravnih nedelju dana na Havajima.

– Upravo tako.

– Na osnovu čega je to zaključio? – pitam. – Ah, tako. Uporedivši podatke o deset hiljada osoba izabrao je baš

mene. Dovoljno je da vam saopštim broj kreditne kartice? Šta kažem na to, pitate.

Tobože razmišljam. Posle kratke pauze odgovaram:

– Šta da kažem? Kako sam polaskana tako lepim mišljenjem o sebi. Doduše, to nije mišljenje živog bića, već mašine. Ali ni to nije za bacanje.

– Znači li to da prihvatate ponudu?

– Moram, nažalost, da vas razočaram. Ne prihvatam.

– Zbog čega?

– Pa jednostavno zbog toga što se vaš kompjuter, uz sve uvažavanje lepog mišljenja koje o meni ima, grdno prešao. Od svih tih deset hiljada osoba čije je podatke upoređivao, ja sam jedina koja ne može da putuje. Ne razumete, je l'? Pa da uprostim. Zeznula sam se na berzi. Da, da, na berzi. Uložila sam novac u polje sa naftnim škriljcima. Šta je loše u tome? Jeste, cene petroleja neprestano rastu, ali loše je što u škriljcima koje sam kupila nema nafte. Go kamen. Go golcijat. Kao i ja, uostalom. Skroz švorc.

Čujem, kao što sam i očekivala, sasvim jasno *kvrc*.

Razgovor sa *Globom* malo me je razvedrio. Sa smeškom primećujem da postoji samo jedan način da se čovek otarasi nasrtljivih prodavaca. Kad se ogluše o sve druge razloge, dovoljne su samo dve čarobne reči da vas odmah ostave na miru: nemam para. Švorc sam. Kad to čuju, prekidaju vezu kao da će kroz žicu navući nazeb. Ma kakav nazeb – sidu! Ebolu!

Tek što sam spustila slušalicu, ponovo telefon. Ne znam kako, ali ovoga puta sam sigurna da je poziv iz Beograda.

Veselo vičem „mama“, ali se početna razdraganost brzo topi.

– Čekaj malo, polako – pozivam strpljivo.

Zapanjeno slušam kako sam ja kriva zbog prekida veze.

– Ne mogu da verujem da me za tako nešto optužuješ. Zar nikada nisi čula da veze pucaju zbog preopterećenosti?

Ništa ne vredi. Bogoradi kao navijena.

– Možemo li – pitam potišteno – bar jednom da razgovaramo kao normalni ljudi? Bez sumnjičenja i optuživanja?

– Možemo.

– Dobro. Hajde onda da tako i uradimo.

Koristim zatišje da što mirnijim glasom ispalim rafal pitanja:

– Kako ste? Šta ima novo kod vas?

– Ludnica.

– Pa to bar nije nikakva novost.

Kaže da jeste. Ludnica je sve manja, a ludaka sve više.

– Znaš šta ću ti na to reći – odgovaram. – Ne vredi gubiti nerve zbog nečega na šta ne možeš da utičeš.

U blizini se ovoga puta čuje sirena vatrogasnih kola. Za razliku od piskavog i reskog zvuka policije i hitne pomoći, ova sirena nekako najviše liči na bas trubu. Rekla bih čak da je zvuk srazmeran veličini vatrogasnih kola. Proveravam da li sam dobro zatvorila prozor.

Kažem majci da nema razloga da se prepada. Samo sam se prošetala do prozora. Kao da jedva čeka da se zabrine. Nije valjda da živim u bučnom kraju, pita.

– Ne bih govorila istinu kad bih poricala. Ali to što važi za ovaj kraj važi i za ceo grad.

Ona pita kako to podnosim.

– Iskreno govoreći, prvih dana sam mislila da ću poludeti, ali sada buku jedva i primećujem.

A mogu li da izdržim?

Podsećam je kako sam već rekla da sam se navikla.

– Ma pusti sad to – ponovo se umiljavam. – Radije bih da čujem kako ste vi.

Uznemireno slušam kako jeca.

– Šta je sad opet? – pitam prestrašeno. – Samo što smo počele normalno da razgovaramo, a ti u plač. Šta sad, do đavola, nije u redu?

Majka kroz suze, mucajući, kaže kako se otac plaši da neće živ dočekati da se vratim. Zar ne bih mogla da skoknem da me vidi, na nekoliko dana, na trenutak samo, makar se odmah sa aerodroma vratila?

Snažno pritiskam jednu a potom i drugu slepoočnicu.

– O bože, nije valjda da opet krećemo od početka.

Otac bi želeo da govori sa mnom.

Plašim se samo da se, kao i uvek, razgovor ne završi svađom. Slušam pažljivo dugi monolog. Ne dišem, takoreći.

– Šta pričaš! – bodrim ga. – Živećeš ti sto godina. Naravno da ćemo se videti. Strpite se još malo. Videćete i vi mene i ja vas. Ma kakav strah od letenja? Drmni koju pre leta pa nećeš ni znati da si u avionu.

Koliko god pričala, čini mi se da me ne sluša. Ne vidim sopstveno lice, ali znam da se ponovo smračilo:

– Za ime boga, ćale, ne počinji ponovo – više vapim nego što molim.